

Lys og Liv

Utgitt av Det teologiske Menighetsfakultet • Nr. 5 desember 1999 • 65 årg.

*Lys og Liv ønsker alle sine lesere en velsignet jul
og et godt nytt år 2000!*

Nytt praksisopplegg for SPT-studenter

Hvert semester er MF studenter ute i praksis over hele Norge. I år er de spredt fra Sor Audnedal i Agder til Nordkapp i Nord-Hålogaland. Jeg har tatt turen til de mer urbane strøk, nemlig Nordstrand menighet og Grefsen menighet.

Tekst og foto: Asle Rossavik, prosjektleder for rekruttering

Nordstrand menighet er en stor og aktiv menighet. Den består av fire prester, soknediakon og en rekke barne- og ungdomsarbeidere pluss flere andre ansatte. Her møter jeg de to SPT-studentene Martin-Oskar Enstad og Bjarne Gustad. De utfolder seg under vingene til residerende kapellan Sven Holmsen. (SPT betyr semesteremne i praktisk teologi og er første semester av teologistudiet).

– Man må få lov til å prøve seg litt fram, sier Sven Holmsen om praksisen. Målet med praksisen er at studentene får erfare og observere hvordan en menighet og prestetjenesten fungerer i praksis. I tillegg får studentene veiledning utfra sitt stæsted.

Forsidebildet:

Ikoner til bonnekapellet

Marit Lislerud har laget en serie på ni ikoner som beskriver historien om Jesus fra profeti til oppstandelse. Disse henger i det nyoppussede bonnekapellet på MF. En brosjyre om hvert enkelt av ikonene er under utarbeidelse.

Pastoral identitet i praksis! Fra venstre Martin-Oskar Enstad, Bjarne Gustad og kapellan Sven Holmsen utenfor Nordstrand Kirke.

Sven Holmsen har utdanning som arbeidsveileder i kirken. Han har tidligere hatt 13. semester praktikumskandidater, men ikke SPT-studenter hos seg. Det er også første gangen han har denne nye formen for observerende praksis.

Det at man veksler mellom observasjon og i tillegg får prøve seg er bra, synes han. – Jeg får også mye igjen for min egen del. Jeg får tenkt gjennom og reflektert over min tjeneste, sier Sven Holmsen.

Observerende praksis

I den nye studieordningen er det slik at tre uker observerende praksis er obligatorisk for cand.theol graden. I tillegg må studentene, som sikter mot en prestetjeneste, ha én ukes aktiv menighetspraksis. De to studentene jeg møtte hadde begge 4 uker praksis.

I slutten av perioden skriver studentene en rapport som skal være vurderingsgrunnlaget for den observerende praksisen, mens den aktive praksisen med veiledning blir vurdert av Sven Holmsen.

Preken, dåp og mye mer

– Vi har hatt prekener og deler av liturgien i en gudstjeneste, sier Martin-Oskar Enstad. I tillegg har de deltatt i konfirmantarbeid, utført dåp, hatt skolebesøk og skolegudstjeneste. – Vi var også så heldig at vi fikk være med på et kurs i sorgarbeid mens vi var her.

Studentene er enige om at de er veldig privilegerte som får være med i en så aktiv menighet. – Men det er også mye å gjøre i en slik menighet; mange baller i luften, sier Bjarne Gustad. – Jeg har lært at en prest gjør mer enn å drive med sjelesorg og holde

gudstjeneste. Det er mye administrasjon, selv om de har egen menighetsforvalter.

Sven Holmsen understreker at med så mange ansatte, så blir det mye tid som går til intern kommunikasjon.

Debriefing i bilen

Praksishverdagen er hektisk og kanskje mer hektisk for disse to enn for mange andre. – Vi er begge gifte og har barn, slik at det blir liten tid til refleksjon og bearbeidelse hjemme. Så etter en dag med praksis og veiledning og debriefing med Sven Holmsen, så tar vi en debriefing i bilen, sier Bjarne Gustad.

Veiledning

– *Hvordan er samtalene og veiledningen lagt opp?*

– Vi har en større samtale ved begynnelsen og en ved slutten av praksisen. I tillegg har vi fortløpende veiledning underveis. Sven Holmsen er en veldig bra veileder, understreker Martin-Oskar Enstad.

– Ja, det er godt med oppbakking, ikke bare fra Sven Holmsen, men fra hele staben her, tilføyer Bjarne Gustad. Det er også bra at praksisen er så tidlig i studiet, sier Martin-Oskar Enstad. På denne måten kan jeg tidlig finne ut om dette er noe for meg.

Kateketidentitet og erfaring

Ann-Kristin Halle Larsen er kateketstudent. Hun har nettopp gjennomført praksis på Huseby skole og i Nedre Eiker menighet i Drammen. Hun er selv fra Drammen og var derfor veldig glad for å få praksis så nær hjemstedet.

Forskjellen på praksisen til teologistudentene og kateket-

studentene på SPT er først og fremst at kateketene også har skolepraksis. Hver mandag og fredag i tre uker var hun på Huseby skole. Der fikk hun undervise i KRI-faget for tredje, femte og syvende klasse.

– *Hvordan er det å være kateket på en skole?*

– Jeg har tidligere vært lærervikar i ett år og dette var ikke noe annerledes enn det.

Ann-Kristin mener at skoledelen av praksisen ikke fungerer så bra i forhold til kateketutdannelsen. Kateketidentiteten er ikke tydelig når man skal undervise i et ikke-forkynnende fag. Dette er en gjennomgående evaluering blant kateketstudentene, og det blir forhåpentligvis bedre til neste kull.

Opptur i menighetspraksis

– Menighetspraksisen var veldig inspirerende. *Tanja Bjerklund Hauge* er tidligere MF student og var veileder for Ann-Kristin. Som for teologene var hoveddelen av praksisen observerende.

– Tanja var flink til å utfordre meg til å delta mer aktivt noen ganger, sier Ann-Kristin. – Jeg deltok blant annet med sang på et formiddagstreff for eldre.

Praksisen ga henne ett større blikk for hva katekettjenesten innebærer. Hun fikk være med på familiegudstjenester, hosttakkefest, foreldremøter, gudstjenesteplanlegging og stabs-samarbeid.

Jesu pedagogiske prinsipp

En ting som var spesielt spennende, forteller hun, var å få være med på en kurskveld med Kirsti Solli Schøyen som omhandlet gudstjenesteverksted for konfirmanter.

– Etterpå brukte vi deler av dette opplegget på konfirman-

Foto: Kristine A. Al

Ann-Kristin Halle Larsen underviser i KRI-faget på Huseby skole.

tene ved at vi hadde en helg med gudstjenesteverksted med bost- og bededagstekstene. Det var veldig bra.

– Vi brukte Jesu pedagogiske prinsipp, sier hun.

Jeg ser spørrende på henne, og hun må forklare nærmere.

– Det er å lære, å erfare og å forstå. Dette er tatt fra Jesu opplæring av disiplene.

Og med Jesus som læremester klarte de å inspirere konfirmanter. Konfirmanter lærte prekenteksten utenat og hadde framføring av den. Og de jobbet i grupper med utforming av gudstjenesten.

Veiledning

Kateketpraksisen har gitt henne ett større bilde av hva det er å være kateket. Det gir trygghet og er identitetsskapende. Praksisen har også gitt henne større motivasjon til å lese. – Nå som jeg konkrete erfaringer er det lettere å lese, siden jeg hele tiden kan ta med tanker fra praksisen.

En stor takk til alle prester og kateketer som stiller opp som veiledere!

Lys og Liv

Utgiver:

Det teologiske Menighetsfakultet

Ansvarlige redaktører:

Direktor Finn Olav Myhre
Dekanus Lars Østnor

Redaktør:

Jon-Geir Dittmann

Redaksjonssekretær/fotograf:

Marianne Torp

Redaksjonsmedlem:

Asle Rossavik

Lys og Liv er informasjonsbladet til Det teologiske Menighetsfakultet. Bladet utkommer med 5 nummer årlig, og sendes til ledere for MF-foreningene, samtlige menighetsråd og alle navngitte bidragsytere. Alle som ønsker det, får bladet gratis tilsendt.

Ved kildeangivelse kan artikler fra Lys og Liv fritt gjengis.

Gaver til MF:

Alle gaver du gir til MF's arbeid kan du trekke fra på selvangivelsen i følge skatteovens paragraf 44. Mottatte gaver innrapporteres til skattekontoret.

MF tilbyr følgende studier:

- Kristendomskunnskap grunnfag, mellomfag og hovedfag
 - Teologistudiet med praktisk-teologisk seminar
 - Kateketutdanning
 - Etter- og videreutdanning
- Ta kontakt med studieveilederne!

Besøksadr.: Gydas vei 4, Oslo

Postadr.: Postboks 5144

Majorstua, 0302 Oslo

Tlf.: 22 59 05 00. Fax.: 22 69 18 90

e-post: infoavd@menfak.no

MFs hjemmeside: www.menfak.no

Fax til red.sekr/

informasjonsavd.: 22 59 05 01

Bankgiro: 6039.05.58409

Postgiro: 0801 5128780

Grafisk produksjon:

PDC Tangen as, 1930 Aurskog

Opplag dette nr: 27 000

Neste nr. kommer februar 2000

TROSKAP

FOR 50 ÅR SIDEN ble det som vanlig holdt en avslutningshøytidelighet for høstsemesteret 1949. Dekanus holdt tale for de nye kandidatene, som i tur og orden ved håndslag med hver enkelt professor lovet å leve og lære i overensstemmelse med Guds helige ord. En av kandidatene hilste fakultetet og takket spesielt for at de hadde lært hva TROSKAP er i møte med tjenesten for Guds rike.

50 ÅR SENERE avsluttes det siste semester i det andre årtusen. Kandidatene vil med håndslag til dekanus gi det samme løfte som i 1949. Fakultetet er på sin side like opptatt av å forme og danne studentene for den store gjerning som ligger foran dem. Det er kanskje ikke like selvsagt lenger hva troskap er i praksis. Den livslange forpliktelse blir ikke lenger så sterkt fokusert. For studentene som ser en tjeneste i Guds rike foran seg er det viktig å ha visshet om at yrkesvalget er meningsfullt. I den meningsfulle tjeneste legges grunnlaget for troskap.

PÅ MENIGHETSAKULTETET er det en bevisst erkjennelse av at tilbud om etter- og videreutdanning vil være et vesentlig bidrag til at troskap blir stadfestet. Vi vet at fakultetets satsing på kristendomsfaget i grunnstudiet og som kompetansegivende videreutdanning for lærere, har hjulpet mange slitne lærere til å se det meningsfullt å undervise videre i faget. Den livslange læring skjer gjennom erfaring i trofast tjeneste og ved faglig påfyll.

VI ERKJENNER i ydmykhet at Menighetsfakultetets venner gir oss gode eksempler på forpliktelse og troskap. Vi er avhengig av vennenes forbønn og vennenes gaver. Vi takker av hjertet for all støtte. Vi vet også at vi er avhengig av troskap i bønn og ved at dere gir. Vi vet at det siste året på 1900-tallet og det første året på 2000-tallet er ekstra vanskelig økonomisk for fakultetet. Mindre tilskudd fra det offentlige i forhold til høyt studenttall gir oss frimodighet til å be om ekstra gode gaver til fakultetet, i trofasthetens tjeneste.

Finn Olav Myhre
direktør

Begynnelser

I disse dager tar et nytt kirkeår til. Adventstiden er dens begynnelse. Og vi skal snart feire Jesu fødsel, hans livs begynnelse. Jeg vil ta deg med på noen refleksjoner omkring *begynnelser*...

I romanen *Beretninger om beskyttelse*, skriver Erik Fosnes Hansen: *Før når begynner egentlig en fortelling? Og når slutter den? Og når begynner og slutter et liv?* Jeg har tenkt på dette i møte med fortellingen om Jesus fra Nasaret. Før når begynner den egentlig?

Fortellingen om Jesus finnes i fire forskjellige varianter. Hver av evangelistene forteller sin historie, og de begynner beretningene på hver sin måte. Fire ulike begynnelser gir fire ulike perspektiver på Kristusfortellingen – den sentrale fortellingen for oss kristne!

La oss begynne med **Matteus**. Hans første ord er: *Dette er attetavlen til Jesus Kristus, Davids sønn og Abrahams sønn...* Ved å begynne med åttetavlen, forteller Matteus oss at Jesus fødes inn i en slekt – menneskeslekten. Evangeliets begynnelse understreker altså at Jesus er del av menneskeheten, han er *sant menneske*, født av Maria. Han er Immanuel, Gud *med oss*.

Markus er en mer nøktern forteller. Han sier til å begynne med: *Dette er begynnelsen til evangeliet om Jesus Kristus, Guds Sønn*. Leseren befinner seg så midt i fortellingen om Jesu dåp, begynnelsen til hans underfulle virke. Markus' fortelling fokuserer på det Jesus Kristus *kom til jorden for å gjøre*. Jesus står fram som noe annet og mer enn et vanlig menneske. Markus går rett på sak: Jesus Kristus er Guds sønn, den elskede som han har behag i.

I begynnelsen av sitt evangelium skriver

Lukas til Teofilus: *Nå har jeg gått noye gjennom alt fra begynnelsen av og har besluttet at jeg vil skrive det ned for deg i sammenheng....* Lukas skriver så biografien til én mann, et individ som hver enkelt leser kan identifisere seg med. Vi ser Jesus som barn, som ungdom i tempelet, og som voksen. Jesus blir et menneske, en *enkeltperson* man kan identifisere seg med.

Filosofiske og spektakulære **Johannes** forteller så sin fortelling om den kosmiske Kristus. *I begynnelsen var Ordet. Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begynnelsen hos Gud.* Begynnelsen av fortellingen *han* forteller, er ikke knyttet til jordisk tid. Jesus var til før alle begynnelser. Han er mer enn et menneske, han er sannhet til og fra alle tider. Johannes fanger inkarnasjonens mysterium til fullkommenhet i sitt evangeliums begynnelse. Jesus er sann Gud og sant menneske, fra evig tid og til evig tid!

Fire ulike betoningene av Kristusfortellingen gir altså fire Jesusbilder – fire perspektiver som har ulik betydning for hver og én av oss. Fortellingene om Jesus viser oss mennesket Jesus, og de viser oss det underfulle i hans liv, det som gjør han til mer enn et menneske – til sann Gud. Vi moter personen Jesus, et enkeltmenneske vi kan identifisere oss med. Og vi moter Jesus som den inkarnerte Gud, den første begynnelse, Herre over alt liv. Fire melodier spiller sammen som i et orkesterverk. Hver melodi er vakker i seg selv, og den er nødvendig for helheten.

Maud M.L. Stenseng
Maud M.L. Stenseng, stipendiat

Kandidatstipend

Cand.theol-ene **Sigurd Hareide** (Kirkehistorie) og **Hallvard O. Mosdøl** (Praktisk teologi) er av MFs styre tildelt kandidatstipend for våsemesteret 2000.

Nytt mastergrads- program

MF har søkt departementet om godkjenning for et nytt mastergradsprogram for engelsktalende studenter. Søknaden har fått en positiv

mottakelse i Norgesnett-rådet, og MF håper på en rask behandling av søknaden i KUF- departementet.

MF fikk knutepunkt i praktisk teologi

Denne høsten har Menighetsfakultetet av KUF- departementet blitt tildelt en knutepunktfunksjon. Å ha en knutepunktfunksjon innebærer et særlig nasjonalt ansvar for å videreutvikle kompetansen innenfor et fag. MF har etter søknad fått tildelt knutepunktfunksjon for fagområdet praktisk teologi for prester med særlig vekt på problem-basert læring og etter- og videreutdanning.

av Jon-Geir Dittmann

Ideen med knutepunkter knytter seg til tanken om et nasjonalt Norgesnett innenfor høyere utdanning. Norgesnettet er tenkt å bestå av faglige knutepunkter ved utvalgte institusjoner. Poenget er arbeidsdeling (ikke alle kan gjøre alt) og samarbeid (spredning av kunnskap). Det gjelder altså å styrke de enkelte fagmiljøene, utvikle samarbeid og arbeidsdeling i Norgesnettet og etablere et internasjonalt samarbeid på områdene forskning, undervisning og formidling.

En del statlige høyskoler er allerede tildelt knutepunkt, men det er første gangen i år at private høyskoler har hatt anledning til å søke om knutepunkt. Den enkelte tildeling har blitt knyttet enten til studier som bygger på spesielt sterke fagmiljøer, eller til studier som kun finnes ved én institusjon. Universitetene har ennå ikke blitt tildelt knutepunktfunksjoner idet de forutsettes å være faglige knutepunkter for sine områder.

Omdisponering av ressurser

Det knytter seg både spenning og forventninger til at MF nå har fått tildelt knutepunkt i praktisk teologi. Det følger ikke økonomiske ressurser med en slik tildeling, men det forventes samtidig at institusjonen kan omdisponere sine ressurser slik at det nye knutepunktet får styrket den aktuelle fagkompetansen. Det stilles også krav til en faglig utvikling og forskning innenfor det fagområdet som er tildelt.

I MFs tilfelle betyr det at faget praktisk teologi, som nå er ett av de fem hovedfagene i teologiutdanningen, blir styrket. MF må på sikt dokumentere at man har omprioritert sine egne ressurser for å møte disse kravene. Et konkret mål som MF må arbeide med er *problembasert læring* som metode i det teologiske arbeid. Dette er en pedagogisk metode som hører med i det nye teologistudiet,

Foto: Marianne Torp

Ledere fra alle de private høyskolene i Norge var samlet til konferanse på MF i september. Fra venstre dekanus Lars Østnor, professor Torleiv Austad (representerer de private høyskoler i Norgesnettrådet), Norgesnettrådets leder Magnus Rindal, studiesjef Arne J. Eriksen, Arne Benjaminsen og Dag Tomas Gisholt, begge fra KUF-departementet.

en studieplan som er til godkjenning i KUF-departementet.

Prester i tjeneste – en viktig målgruppe

En annen utfordring er den praktisk-teologiske etter- og videreutdanningen som er vektlagt i MFs søknad. En viktig målgruppe her blir prester i kirken som trenger praktisk-teologisk videreutdanning for å få nytt påfyll og for å kunne utvikle seg videre i tjenesten. Hvordan skal dette skje f.eks. i forhold til det etterutdanningsprogrammet som allerede er etablert gjennom Presteforeningen? Dette er ett av mange spørsmål som vil måtte avklares i nærmeste framtid.

Delt knutepunkt også i KRL-faget?

MF kan også komme til å få en delt knutepunktfunksjon i faget Kristendoms-kunnskap med religions- og livssynsorientering sammen med Religionsvitenskapelig institutt, Universitetet i Bergen. Det har vært møter mellom de to institusjonene, og resultatet av disse møtene sammen med den tilråding som Norgesnettrådet gir KUF-departementet, vil være avgjørende for utfallet her. Hvis dette går i orden, er det første gang at et av universitetene er trukket inn i knutepunkttenkningen.

Over 1000 MF-studenter denne høsten

Men over halvparten av disse tar videreutdanning på deltid

Mens mange andre høyskoler og universiteter har merket en klar nedgang i studenttilstrømmingen dette året, har Menighetsfakultetet holdt stillingen, ja faktisk økt tallet på studenter. Den mest markante økningen finner vi på videreutdanningen, i semesteremne for kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering. Her har tallet nærmest eksplodert.

av Jon-Geir Dittmann

Denne høsten er tallet på denne studentgruppa nærmere 520. Det er dette høye tallet som gjør at studenttallet ved fakultetet kryper over 1000-tallet totalt. Så mange studenter har det ikke vært på MF siden glansårene i andre halvdel av 70-tallet! Forskjellen er at dengang var det tallet på teologistudenter som var høyt, 4–500. I dag er det kun 169 som studerer teologi.

Flere teologistudenter igjen! Mye tyder imidlertid på at vi har nådd bunnen når det gjelder nedgangen på antallet teologistudenter. Seks flere studenter her i forhold til tilsvarende tid i fjor, markerer at pilen endelig begynner å peke oppover igjen etter jevn nedgang gjennom seks – syv år. Om dette bare er tilfeldig eller om det er en klar tendens, vil først vise seg om ett års tid.

Flest på kristendomskunnskap

På grunnfag, mellomfag og hovedfag har vi holdt stillingen og hatt en svak økning totalt. Mellomfagsgruppa er imidlertid mindre enn før, og siden mel-

lomfaget er springbrettet for dem som går videre til teologistudium, kateketutdanning og hovedfag, hadde det vært ønskelig med flere studenter her.

Få vil bli kateketer

Praktikum har kun 12 studenter denne høsten, men dette tallet varierer veldig fra semester til semester. Førrige semester var det for eksempel dobbelt så mange. Kateketutdanningen har fortsatt få studenter. Tallet 18 skjuler en god del som studerer på deltid, og noen som tar pedagogikk på Blindern. For tiden er det bare fem studenter på heltid på MF.

MF jobber bevisst og målrettet for å øke studenttallet. Et eget rekrutteringsprosjekt med stud.theol. Asle Rossavik som prosjektleder har som mål å øke rekrutteringen til teologi- og kateketutdanning. Mye kan tyde på at dette prosjektet, som nå har pagått i et drøyt år, sakte

Foto: Jon-Geir Dittmann

Kirkelig-Arbeidsmarkedsshow (K-AMS) var et av mange tiltak denne høsten for å rekruttere studenter til videre studier ved MF og til tjeneste i kirken. Representanter for preste- og kateketyrket ble intervjuet i rammen av et talk-show. På bildet ser vi (t.v.) stud.theol Jostein Enger i rollen som den «kule» presten. Intervjueren er Sveinung Enstad.

begynner å høste frukter. Gledelig er det i hvert fall at tallet på studenter har økt siden tilsvarende tid i fjor.

Her følger tallene for de enkelte studier, med fjorårstallene i parentes:

Kristendomskunnskap grunn-, mellom- og hovedfag	289	(273)
Semesteremne i kristendomskunnskap m. religions- og livssynsorientering	514	(209)
Teologistudier inkl. semesteremne i praktisk teologi	169	(163)
Praktikum	12	(24)
Kateketutdanningen	13	(19)
Doktorgradsprogrammet	42	(35)
Internasjonale studenter	12	
Sum studenter:	1051	(776)

MF-teologer med sentrale roller i kirkens lærenemnd

– De uttalelsene som Lærenemnda avgir, skal ikke overprøves av andre instanser. Det er fordi Lærenemnda er Den norske kirkes høyeste læremyndighet. Det krever at vi som er oppnevnt til å sitte der, er nodt til å gjøre en grundig jobb. Noen må gjøre et grunnarbeid og forberede sakene for nemnda. Jeg vet godt at jeg stiller meg laglig til for hugg som leder, men jeg opplever det likevel som en utfordring å få holde på med dette. Det pirrer både fagteologen og presten i meg!

av Jon-Geir Dittmann, tekst og foto

Det er MFs representant i Lærenemnda, professor **Torleiv Austad**, som sier dette til Lys og Liv. Han er valgt av nemndas egne medlemmer til å fungere som leder. Det er uten tvil en meget krevende jobb å være leder for nemnda, men han har god hjelp i MF-kollega og stipendiat **Olav Fykse Tveit**, som er engasjert som faglig sekretær. De to arbeider tett sammen med arbeidsutvalget for nemnda. Foruten Austad sitter professor Turid Karlsen Seim og soren-skriver John Egil Bergem der. Kirkerådsdirektør Erling J. Petersen er administrativ sekretær.

– For et drøyt år siden ble jeg spurt om å være faglig sekretær for nemnda, forteller Olav Fykse Tveit. – Jeg har erfaring fra arbeid i Mellomkirkelig råd og Teologisk nemnd, men dette var en ny og spennende utfordring som jeg gjerne ville si ja til.

De som følger med i media, vil vite at det er den såkalte Tunsberg-saken som for tiden er til behandling i nemnda. Bakgrunnen er at prost Asle Dingstad i Larvik i 1995 frasa seg Tunsberg biskops tilsyn. Han

neker å ha alter- og prekestofellesskap med biskop Sigurd Osberg, og han deltar ikke sammen med ham på visitaser. Grunnen er at Dingstad mener at biskopen med sitt syn på homofilt samliv har brutt med kirkens lære. Osberg har bragt saken inn for kirkens lærenemnd.

– Denne saken reiser spørsmål som griper sentralt inn i den evangelisk-lutherske lære, forteller Torleiv Austad. – At så er tilfellet, ble avgjørende for at Lærenemnda valgte å ta saken opp til realitetsbehandling. Samtidig med at Tunsberg biskop i fjor bragte denne saken inn for Lærenemnda, meldte Hamar biskop en sak om en kapellan i Nordre Land som hadde inngått partnerskap. Når nemnda etter et par møter valgte ikke å realitetsbehandle denne saken, var det fordi Lærenemnda bedømte den som en forvaltningssak. Nemnda har ingen forvaltningsmyndighet.

– Tunsberg-saken er faktisk den første saken som blir realitetsbehandlet i nemnda etter at den ble opprettet i 1988. Det

Torleiv Austad (til høyre) og Olav Fykse Tveit har mange rådslagninger om dokumenter som skal fremmes for Lærenemnda.

betyr at vi ikke har noen tradisjoner å lene oss til. Vi må finne fram til et nivå og en form som svarer til det oppdraget vi har, sier Austad. – Det er heller ikke slik som noen tror at nemnda kan behandle saker etter eget forgodtbefinnende, understreker han. Jeg hører fra tid til annen kommentarer som: Kan ikke dere i Lærenemnda se nærmere på det og det spørsmålet? Så enkelt er det nok ikke. Det er helt spesielle regler for hvordan saker kommer opp i Lærenemnda. Det er bare biskopene og Kongen i statsråd som kan bringe saker inn for nemnda. Kirkemøtet kan i tillegg anmode nemnda om uttalelse for eksempel i et lærespørsmål.

Det var den såkalte Hognestad-saken som var den direkte foranledning til vedtaket om at Lærenemnda skulle opprettes. KUF-departementet hadde

først satt i gang en omfattende høringsrunde om Hognestads teologi. Konklusjonen var nokså entydig, men Helge Hognestad ble i statsråd likevel utnevnt til kapellan i Høvik mot et samlet bispekollegium. Dette igjen førte til at et offentlig utvalg under ledelse av professor Ivar Asheim ble oppnevnt. I innstillingen «Den norske kirke og læren» som utvalget la fram i 1985, var et av forslagene å etablere en kirkens lærenemnd. Slik kom den i stand.

– Lærenemnda fungerer på en måte best når den er overflødig, skyter Olav Fykse Tveit inn. – Læresaker skal jo søkes løst gjennom de vanlige kanalene slik som biskopens tilsynsanswer, bispedømmerådernes forvaltningsfullmakter etc. Derfor er det et sunnhetstegn at ikke for mange saker kommer opp i nemnda.

– Ja, jeg tror det er greitt at porten er trang inn til nemnda, legger Austad til. – Den svenske folkekirkens lærenemnd har en lavere terskel for å behandle saker. Der kan Kirkemøtet sende saker direkte inn. I de tyske kirkene er det en lang og omstendelig prosess når det reises læresak mot en som er i kirkelig tjeneste.

– *Hvilke spesielle utfordringer står dere overfor i dette arbeidet?*

– For meg som faglig sekretær er utfordringen å lytte til hva medlemmene i nemnda sier, og å arbeide med teologien i de dokumentene som skal legges fram, mener Olav Fykse Tveit. – Resonnementene må ha best mulig teologisk innhold. Utfra signaler som kommer i nemnda og i arbeidsutvalget, jobber jeg fram noen utkast. Disse diskuteres i arbeidsutvalget, og jeg forandrer dokumentene i tråd med den responsen jeg der får. Det blir også en god del samta-

Fakta om Den norske kirkes lærenemnd:

- Opprettet ved Kongelig resolusjon i 1988 til å behandle læresaker av stor prinsipiell betydning for kirken
- Består av : alle biskopene, en representant fra hvert av de tre teologiske fakultetene, seks medlemmer oppnevnt av Kirkemøtet (to teologisk sakkundige og fire lekfolk)
- Trer sammen når en eller flere saker er meldt inn og arbeider i henhold til vedtatte forskrifter
- Har ikke trådt sammen før i 1998 fordi ingen saker var fremmet inntil da.
- Kun biskopene og Kongen i statsråd har anledning til å fremme saker for nemnda, samt Kirkemøtet i andre saker enn tjenestesaker og tilsetningssaker
- Arbeider for tiden med den første saken som nemnda har valgt å behandle: Tunsberg-saken.
- Leder av nemnda er for tiden professor ved Menighetsfakultetet, Torleiv Austad

ler med kollega Torleiv her på MF. Derfor er det veldig praktisk at vi arbeider i samme hus til daglig. Det er også godt at vi har hjelpemidler som E-post, telefon og faks for å nå de andre medlemmene i arbeidsutvalget.

– Jeg vil understreke det Olav sier om at det må være en solid teologisk substans i nemndas resonnementer, sier Torleiv Austad. Vi må ha et best grunnlag for å kunne komme fram til en konklusjon. Dette er noe annet enn en utredning på NOU-nivå. De uttalelsene Lærenemnda kommer med, kan ha stor betydning for Den norske kirke.

– Jeg vil også legge til at det er en spesiell utfordring å gi den innklagede en fair behandling. Den innklagede blir invitert til å legge fram sitt syn skriftlig og muntlig for nemnda, og har anledning til å benytte en bisitter. I Tunsberg-saken moter professor Bernt T. Oftestad som Dingstads bisitter under behandlingen av saken. Det er om å gjøre for nemnda at vi tolker innklagedes tanker og argumenter riktig, og at hans syn blir ordentlig ivaretatt.

– *Hva skjer hvis man ikke blir enige i nemnda?*

– Da skal det i nemndas uttalelse redegjøres for de ulike standpunkter. En må huske på at nemnda ikke er noe forvaltningsorgan. Uttalelser fra nemnda blir sendt til KUF-departementet i tillegg til den som har reist saken. I tjenestesaker sendes den også til innklagede. Det er så opp til departementet å vurdere om en uttalelse får forvaltningsmessige konsekvenser.

– *Hva tror dere det betyr for Menighetsfakultetet at dere begge er involvert i arbeidet?*

– I første omgang betyr det at jeg får gjort mindre her på MF fordi dette arbeidet tar mye tid, sier Austad smilende. – Men vekten bør ligge på det positive: Jeg ser det som et uttrykk for at MF viser ansvar i Den norske kirke, og det er et slikt engasjement for kirken jeg mener MF bør ha.

– Jeg synes det er veldig viktig at teologisk fagkunnskap blir brukt og prøvd i et slikt forpliktende organ som Lærenemnda

Fra et klasserom i Hong Kong

Sist sommer reiste MF-lærer Terje Stordalen med sin familie til Hong Kong. Der skulle han undervise ved Lutheran Theological Seminary (LTS) – som flere MF-lærere for ham. Her følger en rapport fra klasserom A312 ved LTS.

De tolv studentene i *Course 111 Introduction to the Old Testament* har inntatt pultene. Ordensmannen har vasket tavlen, skrudd på air condition, og delt ut dagens *hand outs*. Vi er kommet til niende uke. Gruppen av kinesiske, koreanske, filippinske og nepalesiske stearts-studenter har funnet tonen nå. Den er lett og spøkefull. Klassen begynner også å bli trygge på sin norske «professor». Så i dag går praten og latteren høyløyt og så etter min ankomst.

Straks jeg begynner å føre fremmøte senker imidlertid stillheten og konsentrasjonen seg. Det gjelder å anstrenge seg til det ytterste for å få med alle de vanskelige engelske ordene. Studentene vil gjerne ha utdelingsark en uke på forhånd. Når de så møter til timen, er arkene overkludret med oversettelser, kommentarer og spørsmål.

Nede i hjørnet sitter Rita. Hun var syk sist uke og fikk ikke med seg *midterm examination*. Derfor hadde hun og jeg i går en muntlig eksaminasjon i stedet. Den endte med at hun fortalte hvordan hun ble kristen, gikk fra en jobb som godt betalt advokat i nepalesisk høyesterett, og sammen med mannen startet et treningssenter for kristne ledere. Vi sukket sammen over det forhold at kvinner i Nepal er marginalisert i alt religiøst liv, også i kirken. Den ressurssterke kvin-

nen vil gjerne endre situasjonen, men innser at det ikke er så lett. Det hender Rita tenker med vemod tilbake til sitt sikre liv som godt betalt advokat og lurere på om hun gikk rett vei. Er det galt, mon tro?

I dagens time handler det om Salmene. Når vi kommer til klagesalmene, gnistrer det i Ritass øyne: Her finner hun bibelske ord for noen av de følelsene som var så vanskelige i går. Slik er teologisk læring ved LTS. Her oppstår en sjelden blanding av akademisk forskning, sterke personlige erfaringer og tett fellesskap studentene imellom og mellom studenter og lærere.

Eksamen og karaktersetning er noe for seg selv. I den andre klassen min består *midterm examination* av at alle i løpet av kurset gir en presentasjon for klassen (5–10 min). De som studerer for sin første grad (*bachelor*) gir kun en muntlig presentasjon, mens de som studerer for andre grad (*master*) også må levere et *paper* med fotnoter og bibliografi. Jeg setter en karakter for hver presentasjon, og denne kan jeg på fritt grunnlag regne inn når jeg setter slutt karakter.

I denne klassen har jeg gitt en vanlig prøve. I siste del av dagens trippeltime deler jeg ut besvarelsene med karakterer, gir kommentarer (les: oppmuntring) til hver enkelt i alles påhør, og gjennomgår til slutt spørsmålene. Karaktersetningen tar hensyn til svarene, men også til arbeidsinnsats og aktivitet i timen. Siden studentene i all hovedsak er meget arbeidsomme, blir det stort sett bra karakterer. Deltakelse i kursene er obligatoriske. Eksamen spiller derfor liten rolle, men den bør brukes slik at den bidrar til

Terje Stordalen fotografert sammen med Rita fra Nepal, en av studentene ved LTS.

læring for hver enkelt student på hennes og hans nivå. Når timen er over rett før kl. 18, rusler studenter og lærer ut i mørket sammen. Samtalen på bussen ned til Tai Wai indikerer at det ble litt læring i dag også...

Byggesaken inne i en kritisk fase

Høstens stortingsbehandling av statsbudsjettet blir avgjørende for om MF skal flytte eller ei. Det forgår stadig forhandlinger for å komme fram til en løsning som ivaretar både Musikkhøgskolens og Menighetsfakultetets behov. MF har signalisert overfor KUF-departementet at fakultetet ikke kan vente lenger, og må få en rask avklaring.

Engedal har disputert

Når er jeg meg selv? Hva er det å være «seg selv»? Finnes det en slags «kjerne» som utgjør mitt egentlige «jegg» - min autentiske, personlige identitet? Eller leder kanskje slike forestillinger på avveier? Kommer vi nærmere sannheten dersom vi legger til grunn at det finnes mange forskjellige og motstridende utgaver av mitt «jegg»? At min identitet er som en mangfoldig mosaikk med mange og stadig skiftende mønstre? Ikke en stabil identitet, men mange ulike «selv» som formes og omformes i møte med stadig skiftende forventninger på ulike sosiale arenaer.

Det er slik spørsmål den nyutnevnte professoren i praktisk teologi ved Menighetsfakultetet, **Leif Gunnar Engedal** drøfter i sin avhandling for den filosofiske doktorgrad. Disputasen fant sted 13. november i Universitetets Aula.

Med front mot en radikal, postmoderne kritikk av etablerte identitetsteorier, argu-

menterer Engedal for den grunnleggende betydning som tanken om en relativt stabil, verdiforankret og varig «personlig identitet» har. I denne argumentasjonen utgjør det elementære samspillet mellom menneskets kroppslighet, relasjonalt og symbolskpende evne kjernen i Engedals tolkning. I rammen av dette samspillet klargjøres det også på hvilken måte gudsrelasjon og gudsbilde kan bidra i den identitetsskapende prosess.

De ordinære opponenter var: Professor *Valerie de Marinis*, Universitetet i Uppsala, (førsteopponent) og professor *Jan-Olav Henriksen*, Det teologiske Menighetsfakultetet i Oslo, (annenopponent). Tredje medlem av bedømmelseskomiteen var professor *Ove Wickström*.

fortsettelse fra side 9:

er, og ikke bare gjennom undervisning og forskning, understreker Fykse Tveit. – På denne måten utvider MF det fellet der vi arbeider med teologien. For øvrig kan MF se det som en tillitserklæring at en av professorene her er valgt til leder for dette arbeidet

På spørsmål om han tror Lærenemnda vil få mer å gjøre i årene som kommer enn hva som har vært tilfelle fra 1988 og til nå, svarer Austad diplomatisk: – Jeg tror ikke det behøver å gå en hel generasjon til neste sak blir tatt opp. En ny sak kan komme før vi aner det.

Austad får nok rett, for midt i november kom meldingen om at statsråd Jon Lilletun planlegger å overføre Hognestad-saken til Lærenemnda.

Midt i desember får vi vite om Lærenemnda vil avgjøre noen uttalelser i Tunsberg-saken. Uansett utfall: Det ligger utvilsomt grundige og reflekterte overveielser bak. Spennende blir det å følge Lærenemndas arbeid framover.

KIRKEBEKLEDNING

Albaer for prester, kateketer og diakoner. Liturgiske drakter for klokkere. Tjenesteskjorter i 100% bomull for kirkelige ansatte.

KIRKEBEKLEDNING
Tlf. 71531334
6635 Meisingset

OLSEN NAUEN KLOKKESTOPERI

Boks 2035 3103 Tonsberg
tlf. 33 35 90 40
Klokker – Ringemaskiner
Service

nyttårs- konserten

2000

Oslo Spektrum
lørdag 1. januar
kl. 2000

Oslo Gospel Choir m/ Calvin Bridges. Sigvart Dagsland. Heshoo Beshoo, Reflex. Millenniumskoret m/2000 sangere. Kjell Magne Bondevik.

Billetter på Posten - tlf: 815 33 133
Pris: 200,-/250,- (familie-/grupperabatt)

2000+ støtter Misjonssalliansens arbeid i Equador.

MF på kryss og tvers

Tekst og foto: Marianne Torp

Temadagene «2000 Herrens år!»

Mandag 4. oktober var *Jesus Kristus og tiden – har historien et mål?* tema for dagen.

Redaktør Per-Egil Hegge (til høyre) fra Aftenposten holdt foredrag om «Ar 2000 – et magiske øyeblikk», mens professor Hans Fredrik Dahl (i midten) fra Universitetet i Oslo tok for seg: «Har historien en sammenheng, men ingen mening?» Her sammen med forskningsleder Nils Åksel Rosæg.

«Jesus og kristendommens betydning for norsk politikk.»

Mandag 1. november var det *Jesus i den norske virkeligheten* som var dagens tema.

Første del av temadagen var viet til – *Jesus og kristendommens betydning for norsk politikk.*

Dette var den siste av fire temadager hvor MF markerte overgangen til et nytt årtusen.

Fra venstre dekanus Lars Østnor, statsråd Valgerd Svarstad Haugland og stortingsrepresentant Marit Nybakk og professor Rune Slagstad (UiO).

Flott fakultetsfest

Midt i oktober var studenter, lærere og andre ansatte samlet til fest og hygge på MF. Kantineområdet var gjort om til små salonggrupper og forsamlingen ble delt opp i grupper som ble sendt av gårde til Vigelandsparken for å la seg inspirere til et påfølgende innslag.

Her er en velopplagt Vidar Haanes i aksjon som dommer og kommentator. Kommentaren fra studentene som gikk igjen var: – *Vi visste ikke at du var sånn, Vidar!*

Gruppen som vant konkurransen om innslaget: Torleiv Austad synger solo mens gruppedeltakere går rundt ham i ring.

Foto: Jon-Geir Dittmann

MF-rock – et høydepunkt!

Dette årlige arrangementet er alltid populært og samler fullt hus i kantina. Det er ingen grenser for studentenes fantasi. På bildet ser vi studentene Margit Lovise Holte (til venstre) og Birgit Agnete Lockertsen i aksjon.

Gjesteforeleser fra Ghana

Professor Bediako fra Ghana hadde bostens gjesteforelesning. Her er han sammen med dekanus Lars Østnor.

Den norskeattede professor David Anne fra USA besøkte MF i september i forbindelse med doktoravhandlingen til Sverre Boe. Han hadde gjesteforelesninger med emner fra Johannes Apenbaring. Fra venstre Reidar Hvalvik, David Anne og Hans Kvalbein.

Her viser kandidatene Tor Magne Hundeland og Jo Inge Bolstad frem sin lille fangst.
Foto: Pirjo Krabbe

Nasjonalt Forskerutdanningskurs

Felles forskerkonferanse for doktorandene ved Det teologiske fakultet og Det teologiske Menighetsfakultet ble avholdt på Gran i dagene 10.-12. november. Som gjesteforelesere og respondenter var det innbudt gjester fra andre universiteter i nord (Finland, Sverige, Danmark). Fra MF deltok 22 doktorander og fra TF var det 4. Arrangementet var meget vellykket og stemningen i de ulike faggruppene var meget god.

Fra venstre rundt frokostbordet sees Hanne Løland, Nils Aksel Rosag, Maud Stenseng, Ase B. Cameron, Kristin Nørseth og Per Kristian Aschim. Foto: Oystein Lund

Per Arne Dahl

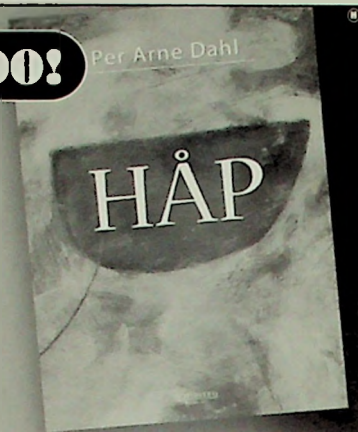
Nå 10 000!

Hvordan kan det bli mer håp, en dypere glede og en sterkere følelse av mening med livet? Håpets viktigste oppgave er ikke å peke på luftige ønskedrømmer, men å peile inn våre ubrukte muligheter her og nå.

HÅP handler om å utvikle evnen til livsmot.

S
SCHIBSTED
FORLAG

NÅ i bokhandelen! Kr 248,-

NYHETER FRA LUTHER FORLAG

Stefan Gustavsson
KRISTEN MED GOD GRUNN

Forfatteren belyser noen av de viktigste argumentene for kristen tro, men tar også opp de klassiske innvendinger som Gud og det onde, vitenskap og tro, Bibelens troverdighet og Jesu krav på å være enestående i historien.

kr. 228,-

Dessuten legger boken en bibelsk grunn for apolegetikk - den altfor lenge bortgjemte kunsten å forsvare troen.

Philip Yancey
DEN JESUS JEG IKKE KJENTE

Dette er boken om Jesus som har blitt en bestselger i Amerika og England. Forfatteren gir oss et nytt friskt, og overraskende og utfordrende møte med Jesus. Han som vel skulle være hovedpersonen i vår tusenårsfeiring. En virkelig gave til alle som tror de vet hvem Jesus er.

- Dette er den beste boken om Jesus jeg noensinne har lest, trolig den beste boken om Jesus i hele vårt århundre.

Billy Graham

kr. 248,-

GI MENIGHETEN GLOBAL UTSIKT

Den norske Santalmisjon tilbyr:

BØNNETELEFON 22 67 92 03

Oppdaterte takke- og bønnemner fra misjonsfeltene. Åpen hele døgnet.

BØNNEARK

Presenterer misjonsfeltene med kart, bilder og takke- og bønnemner.

ENKELTMEDLEMSKAP

Barn, unge og voksne kan bli enkeltmedlemmer i Santalmisjonen.

Vil du vite mer?

Kontakt Den norske Santalmisjon tlf 22 57 86 00

Red. Oskar Stein Bjørlykke

Den store bønneboken

Samling av 365 bønner fra forskjellige tradisjoner i kirkens mangfoldige historie, helt fra den første kristne tid og frem til våre dagers lyrikk. Oversatt, tilrettelagt og bearbeidet av **O. S. Bjørlykke.**

Utgis både på bokmål og nynorsk.

Tlf 22 310 246. Fax 22 310 205
E-post: genesis@genesis.no • www.genesis.no

Innb. 278,-

Folkets Framtid

**En politisk ukeavis
med kristent grunnsyn**

Øvre Slottsgt. 18-20. Postboks 453 Sentrum, N-0104 Oslo, Norway
Tel: +47 23 10 28 20 Fax: +47 23 10 28 28 e-mail: fframtid@krf.no

Marit Anni's **Jevstogo**

Spesiallaget:
Tepper, loper, kyrkjetekstiler

Oppland Fylkes
bygdeutviklingspris for 1998!
2967 Lomen Tlf / fax 61 34 39 99

JØLSTAD
BEGRAVELSESBYRÅ

Oslo 5. juletid

Abildgaard - Grofsen - Grorud
Smøstad - St. Hanshaugen

Dagpr. inkl. 22 79 77 00

Frå den heile enkelt - til den mer pakostede gravtård

Barnesalmeboka
- en skattekiste for en ny tid

195,-

**BARNE
SALME
BOKA**

VERBUM

Et samarbeid mellom Verbum og IKO-Forlaget
www.bibelbok.no / tlf 22 93 27 00 / fax 22 69 73 13

AKTUALITET & FAKTA

Ola Tjørhom
**KIRKEN
- TROENS MOR**

Kirken - Troens mor drofter kirketanken i hele dens bredde og rikdom med vekt på ekklesiologien. Tjørholm legger stor vekt på impulser fra okumenisk teologi.

Pris kr 198,-

**KIRKEN
-TROENS MOR**

21 og 22 sider, broddet, 160 sider, 160 sider, 160 sider

Andreas Aarflot
**TROSSAMFUNN
OG FOLKEKIRKE**

Biskop Andreas Aarflot har i en årrekke vært en av hovedaktørene i arbeidet for kirkereformer. Her skildrer han utviklingen i Kirke og Storting fram mot en ny kirkeordning

Pris kr 198,-

**TROSSAMFUNN
OG FOLKEKIRKE**

Oskar Skarsaune
TUSENÅRHÄPET

Dette er historien om endetidsforventningene, fra den første generasjon disiplers lengsel, til våre dagers mange ulike holdninger. Hvor viktig er et tusenårsskifte i kristen tidsregning?

Pris kr 198,-

TUSENÅRHÄPET

Endetidsforventning og gjenreisning 2000 år

Bøkene får du i nærmeste bokhandel

www.bibelbok.no / tlf 22 93 27 00 / fax 22 69 73 13

VERBUM

KIRKEFORUM

Ettersendes ikke ved varig adresseforandring, men returneres Menighetsfakultetet med påført ny adresse.

C-BLAD Retur
MF Kartotek
Postboks 5144 Majorstua
0302 Oslo

800.000 mindre i gaveinntekter:

MF trenger en solid julegave i år!

Til tross for at mange er flinke til å gi MF pengestotte, opplever MF en markant nedgang i gaveinntektene hittil i 1999. Dette kan få drastiske konsekvenser hvis ikke gaveinngangen bedrer seg i årets to siste måneder.

– Vi har tallene for 1999 til og med oktober måned, og her ligger vi mer enn 800.000 kroner under det tallet vi hadde på tilsvarende tid i fjor, forteller informasjonssjef **Jon-Geir Dittmann**.

– Hovedårsaken til spriket er at vi hittil i år har fått inn kr. 550.000,- mindre i testamentariske gaver enn i fjor på samme tid. Dette beløpet varierer veldig fra år til år. Uansett vil reduserte gaveinntekter i denne størrelsesorden være meget negativt for MF, vel å merke hvis denne tendensen fortsetter i årets to siste måneder.

Dittmann forteller videre at MF dette året har satset på å skaffe flere faste givere, noe som vil gi fakultetet en sikrere økonomi. Statsstøtten vi får har ikke vært regulert på lenge, og derfor blir MF enda mer avhengig av gaveinntekter for å opprettholde virksomheten på et forsvarlig nivå. Når gaveinntektene så går ned sier det seg selv at dette kan bli dramatisk...

– Vi håper jo at våre mange støttespillere landet rundt vil huske på MF med en ekstra solid julegave dette året. Det er trist hvis MF blir nødt til å redusere sin aktivitet og sine mange studietilbud. MF har mange ganger tidligere erfart at støttespil-lerne trår litt ekstra til når det virkelig gjelder.

– Jeg vil minne om at gaver til MF fortsatt er skattefrie, slutter Dittmann. – Inntil 10.000 kroner kan trekkes fra på inntekten.

Eksamenstid på MF

Det er eksamenstid igjen. Lys og Liv har stilt to spørsmål til tre studenter som er oppe til eksamen i disse dager.

1. Hvor styrende er eksamen for det du leser gjennom semesteret?
2. Hvordan opplever du eksamenssituasjonen?

Tormod van der Hagen, gresk

1. Eksamen gir meg et mål å gå etter.
2. Den oppleves som press og er stressende. Men det er deilig å være ferdig etterpå.

mer gjennom mesteparten av pensum. Den gir meg ekstra push. Men jeg får ikke tid til å lese noe særlig utenom pensum.

2. Veldig positivt! Jeg har hjemmeksamen nå og det er en svært positiv opplevelse. Særlig hvis man sammenligner med 8 timers klausurprøve.

Jan-Otto Bustadmo, spesial-avhandling/ kirkehistorie/ systematikk

1. Eksamen forutsetter ofte at men har fulgt

forelesningene. Så jeg prøver å lukte opp hva som kommer på eksamen utfra det, men av og til blir man lurt. Nå har jeg hatt mulighet til å lese litt på siden av pensum. Det har gitt stor lese-lyst. Denne lesegledden smitter også over på pensumlesningen. Dette er noe jeg skulle ha startet med mye før.

2. Krevende. Jeg har ikke god erfaring med hjemmeksamen, men jeg synes det er viktig å bevare den valgmuligheten fordi man går gjennom en viktig læringsprosess.

Åslaug Sodal, mellomfag

1. Jeg har den i bakhodet hele tiden, og det er positivt. Det gjør at jeg kom-